

SAAREMAA VALLAVALITSUS

SAAREMAA VALLA KULTUURI ARENGUKAVA 2020 – 2030

KURESSAARES 2019

Sisukord

SISSEJUHATUS	2
Arengukavas kasutatavad põhimõisted ja lühendid	3
1. ARENGUKAVA KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED	6
1.1. Arengukava koostamise lähtekohad	6
1.2. Arengukava elluviimise eeldused	6
1.3. Arengukava koostamise protsess	6
2. OLUKORRA KIRJELDUS JA ANALÜÜS	7
2.1. Riigi ja kohaliku omavalitsuse rollist	7
2.2. Saaremaa vald, hetkeolukord, meie kultuuritegijad ja kultuuripärand	8
2.2.1. Kirikud	10
2.2.2. Muuseumid	10
2.2.3. Raamatukogud	11
2.2.4. Rahvamajad / kultuurimajad	12
2.2.5. Vabaühendustest	13
2.2.6. Teater	15
2.2.7. Kino	15
2.2.8. Kujutav kunst	17
2.2.9. Monumentaalkunst ja disain avalikus ruumis	17
2.2.10. 2020. aastaks kavandatud Bellingshauseni mälestusmärgi idee teostamine	17
2.2.11. Muinsuskaitse	18
2.2.12. Ehitus ja rekonstrueerimine:	18
2.2.13. Suurüritused	18
3. ARENGUSUUNAD	23
3.1. Arengu eeldused ja kitsaskohad	23
3.1.1. Arengu eeldused	23
3.1.2. Kitsaskohad	23
3.2. Visioon, eesmärgid ja tegevused eesmärkide saavutamisel	24
3.2.1. Visioon aastaks 2030:	24
3.2.2. Strateegilised eesmärgid:	24
3.2.3. Eesmärgid:	25
4. TEGEVUSKAVA	27
4.1. Investeeringuvajaduste loetelu	29
5. ARENGUKAVA SEIRE JA MUUTMINE	30

SISSEJUHATUS

Saaremaa valla kultuurielule on iseloomulik tugev ajalooline taust ja mitmekesisus. Meie rahvakultuur on rikkamaid Eestis, tegeletakse nii harrastuskultuuriga kui professionaalse kultuuri vahendamisega. Rahvamajade ja kohaliku tähtsusega sündmuste rohkus muudavad ülevallalise kultuurikorralduse keeruliseks, kuid väljakutsuvalt huvitavaks. Siiani on suure valla kultuurikorraldus kaootiline ja nõuab süsteemsust. Käesoleva dokumendiga püütakse panna alus süsteemi tekkimiseks.

Saaremaa valla kultuuri arengukava on strateegiline dokument, mis määrab valdkonna arengu põhisuunad aastateks 2020-2030. Kultuuri arengukava on Saaremaa valla arengukava 2019-2030 jätkuks ja laienduseks. Käesolevas arengukavas on kultuurivaldkonna kesksed suundumusteks kultuuripärandi hoidmine ja edendamine, elanikkonna laialdasem kaasamine kultuuritegevustesse, kultuuri eestvedajate ja juhendajate suurem väärtustamine ning kultuuri kvaliteedi tõstmine ja innovaatus.

Arengukava koosneb sissejuhatusest ja viiest peatükist. Esimeses peatükis tuuakse välja arengukava koostamise põhimõtted. Arengukava teises osas antakse ülevaade valla kultuuri ajaloo ja hetkeolukorrast, kolmandas peatükis arengusuunad, neljandas peatükis on formuleeritud tegevuskava ja investeeringuvajadused ning viiendas osas on kirjeldatud arengukava üle vaatamise ja uuendamise põhimõtteid.

Kultuuri arengukava koostamise algatas Saaremaa vallavolikogu oma 28.veebruari 2019.a otsusega nr 1-3/18. Arengukava aitab ühendada kultuuriga tegelevate organisatsioonide, asutuste ja entusiastide tegevused, luues suuremat omavahelist koostööd ja sünergiaid.

Saaremaa on paljude tuulte ristumispunktis, siin puhuvad nii tugevad looduslikud, poliitilised kui ka kultuurilised tuuled. Saaremaa ajalugu on tihedalt põimunud kogu Euroopa ajalooga. Meie juurde on sõidetud kõikjal – siia on rännanud muu hulgas ka viikingid Euroopa põhjapiirilt ning maadevastajad Euroopa lõunapiirilt.

13.–14. sajandil asus Kuressaares arvatavasti muistne sadamakoht, kuhu koondusid kokku kõik ümbruskonna tähtsamad teed. Saaremaal on läbi ajaloo olnud erinevaid valitsejaid, kes kõik on pärandanud meile oma ajaloo, oma tugevused, oma nõrkused, oma vere. Igaüks erinevalt ja ometi on siiani neid kõiki mõjutanud tunda. Ajaloo võib jagada perioodideks: alustades iidsetest viikingitest võib edaspidi jagada aja valitsejate järgi piiskopi ajaks (umbes 1340–1559), Taani ajaks (1559–1645), Rootsi ajaks (1645–1721), Vene ajaks (1721–1918) ja lõpuks Eesti iseseisvusajaks (alates 1918). Ajalooliselt on Kuressaare tuntud saksakeelse nimega Arensburg, millega paralleelselt on nii sõnas kui ka kirjas kasutusel olnud eestikeelne kohanimi Kuresaar (aastast 1933 Kuressaare). Suurema osa nõukogude ajast (15. mai 1952 – 23. juuni 1988) kandis linn nime Kingissepa, Saaremaalt pärit enamliku revolutsionääri Viktor Kingissepa järgi. Saaremaa kultuuri- ja kirjandusloole panid aluse baltisakslased 16. sajandil. Just siis ilmusid esimesed raamatud ja kroonikad. 18. sajandi viimasest veerandist pärinevad esimesed teated teatritegemiste kohta Saaremaal ning sel ajal loodi ka esimene kooliteater. Kujutatavat kunsti on esmalt märgitud 19. sajandi alguses. Omapäraste, nn Saaremaa klassitsismile omaste hoonete rohkuse tõttu võeti Kuressaare vanalinn 1973. aastal riikliku kaitse alla, tänapäeval on see Kuressaare vanalinna muinsuskaitseala.

Poliitilised tuuled on Saaremaale läbi sajandite toonud erinevate riikide ja valitsejate võimu ning see on jätnud sügava jälje nii meie rahvapärandisse kui ka kultuurilukku.

Arengukavas kasutatavad põhimõisted ja lühendid

HARRASTUSKULTUUR – tänapäevane huvitegevus, isetegevus ja huviklubid, seltsielu tema kõige laiemas mõttes, vabaharidus jne. Seda harrastatakse põhitööst vabal ajal ja reeglina pole see viljelejatele elukutseks ega elatusallikaks.

HUVIRING - tegutsev harrastajate regulaarne ja juhendatud grupp, millel on ühine huviala, tegutsemisaeg ja -koht.

HUVITEGEVUS – harrastaja süsteemne juhendatud tegelemine mingis kultuuri valdkonnas vaba tahte alusel tööst vabal ajal.

HUVITEGEVUSE TOETUS – valla toetus kultuuriühingutele huvitegevuse korraldamiseks.

KOP – kohaliku omaalgatuse programm; siseriiklik arenguprogramm.

KULTUUR – kaunid kunstid (muusika, tants, kirjandus, teater, film, arhitektuur, kunst, käsitöö) ja nende harrastamine, kultuuriteenused (raamatukogud, kultuurivaldkonna huviharidus), kultuuritraditsioonid (sh rahvakultuur ja muuseumid). Mõistet kasutatakse nii professionaalse kui harrastuskultuuri valdkondade tähistamiseks.

KULTUURIASUTUS – vallas paiknev ja/või vallavalitsuse hallatav asutus, sh muuseum, raamatukogu, mille põhiülesandeks on kultuurikorraldus ja kultuuriteenuste osutamine.

KULTUURIKORRALDUS – kultuuri pakkumise või kultuuriga tegelemise toetav funktsioon, sh administratiivne tegevus.

KULTUURIPÄRAND – rahva eelnevate põlvkondade loodud või looduslik kultuuri materiaalsete (nt mälestusmärk vm objekt, koht looduses jne) ja/või vaimsete (nt legendid, uskumused jms) väärtuste kogu, mis ühendab minevikku tänapäevaga, seob põlvkondi ja on oluline mingile kogukonnale (keel, peremärgid).

KULTUURITRADITSIOONID – perioodiliselt korraldatavad kultuurialased mainesündmused ja -tegevused, mis on omased vaid Saaremaa vallale.

KÜSK – Sihtasutus Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

LEADER – kohalikele/piirkondlikele tegevusgruppidele mõeldud Euroopa arenguprogramm.

MAINESÜNDMUS – kultuurisündmus, mis aitab kaasa valla tuntusele ja positiivse maine kujundamisele.

MTÜ – mittetulundusühing, juriidiline isik.

MUUSEUM – muuseum on ühiskonna ja selle arengu teenistuses alaliselt tegutsev kultuuri- ja haridusasutus, mis ei taotle majanduslikku kasumit, mis on üldsusele avatud ning mille ülesanne on koguda, säilitada, uurida ning vahendada inimese ja tema elukeskkonnaga seotud vaimset ja materiaalist kultuuripärandit hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel.

OMAFINANTSEERING – toetuse saaja rahaline või rahaliselt mõõdetav panus projekti, mis kajastub projekti eelarves.

PROFESSIONAALNE KULTUUR – (resp. kunsti) all mõtleme professionaalide, st elukutseliste kunstnike, kirjanike, heliloojate jne. loomingut ja selle esitlust professionaalsete interpretide poolt.

PROJEKT – kindla eesmärgi saavutamisele suunatud, ajas ja ruumis piiritletud ühekordne tegevus või tegevuste kogum, mille elluviimiseks toetust taotletakse või kasutatakse.

PROJEKTITOETUS – rahastamisliik, millega avalik sektor toetab konkursi alusel kindla eesmärgi saavutamisele suunatud, ajas ja ruumis piiritletud, ühekordset ühenduse poolt elluviidavat tegevust või tegevuste kogumit.

PÄRIMUSKULTUUR - on levinud suulise pärimuse või jäljendamise teel ning jaguneb aineliseks kultuuriks ja vaimseks kultuuriks ehk folklooriks, mis haarab kunstilise rahvaloomingu liigid, nagu rahvaluule ja -muusika, rahvatantsud ja -mängud, aga ka traditsioonilised tõekspidamised, teadmised ja oskused, rahvausundi ja -kombestiku, käsitööoskuse, rahvameditsiini, rahvapedagoogika jm. Mõiste pärimuskultuur eeldab seda kandvat kollektiivi, kes tunnetab seda omana, olgu see siis mingi kitsam kogukond või terve rahvas.

RAAMATUKOGU - teadus-, arendus- ja kultuuriasutus, mille ülesanne on teavikute ja inforessursside kogumise, töötlemise, säilitamise ja kättesaadavaks tegemise kaudu tagada vaba juurdepääs üldkasutatavale informatsioonile.

RAHVAKULTUUR – rahva pärandkultuuril ja traditsioonidel põhinev harrastustegevus, seltsitegevus vms eesmärgiga uurida, hoida ja jäädvustada paikkondlikke kultuuritraditsioone, avalikke kultuurisündmusi ning kultuurialast tegevust. Rahvakultuuri all mõistetakse kahte valdkonda: pärimuskultuuri ja harrastuskultuuri.

RAHVAKULTUURIRING - tegutsev rahva pärandkultuurile ja traditsioonidele pühendunud harrastajate regulaarne ja juhendatud grupp, millel on ühine huviala, tegutsemisaeg ja -koht.

RAHVAMAJA – valla hallatav asutus

SELTSIMAJA / KÜLAMAJA – kohaliku kogukonna ühisel ettevõtmisel toimiv vallale kuuluv hoone

RAHVARAAMATUKOGU - olles kohapeal kui üks teadmiste maailma, pakub üksikisikutele ja ühiskonnagruppidele võimalusi elupõliseks õppimiseks, iseseisva otsustusvõime kujundamiseks ja kultuurialaseks enesetäiendamiseks.

RINGIJUHT – huvitegevuse või -ringi juhendaja/õpetaja.

SELTSING - kodanikuühenduse lepinguline vorm, kus seltsinglased lepivad kokku oma panuse andmises ühise eesmärgi saavutamiseks. Tegemist pole juriidilise ega füüsilise isikuga.

TEENUSE DELEGEERIMINE – olukord, kus kohalik omavalitsus annab avaliku teenuse täideviimise üle vabaühendusele, kuid säilitab kontrolli ja vastutuse teenuse pakkumise üle.

TEGEVUSKAVA – arengukavas püstitatud eesmärkide saavutamiseks ja elluviimiseks vajalike konkreetsete tegevuste loend koos soovitud tulemuse, ressursside, elluviijate ja tähtaegade määratlemisega.

TEGEVUSTOETUS – rahastamisliik, millega kohalik omavalitsus toetab ühenduse tegevust tervikuna, eesmärgiga säilitada või tõsta selle võimekust.

TOETUS – kindla eesmärgi täitmiseks antav raha, mis kantakse rahastamisotsuse ja/või toetuslepingu allkirjastamise järel tervikuna või tingimustes ette nähtud osade kaupa üle toetuse saaja arvelduskontole.

VABATAHTLIK TÖÖ – inimeste rahaliselt mõõdetav panus, kes töötavad oma vabast tahtest ja ilma rahalist tasu saamata.

VABAÜHENDUS - mittetulundusühing (samuti nende katusorganisatsioonid ja võrgustikud), seltsingud ja sihtasutused, kes ei ole KOVi, riigiasutuse või avalik-õigusliku institutsiooni valitseva mõju all.

VISIOON – kõrge üldistusastmega ettekujutus sellest, milliseks soovitakse kujundada valdkonna tulevik aastaks 2030.

1. ARENGUKAVA KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED

1.1. Arengukava koostamise lähtekohad

Saaremaa valla kultuuri arengukava 2020–2030 käsitleb Saaremaa valla kultuurivaldkonna hetkeseisu, tulevikueesmärke ja tegevusi tulevikueesmärkide saavutamiseks. Arengukava arvestab arengu kavandamisel piirkondlike vajaduste ja eripäradega. Arengukavas kajastatud eesmärgid ja tegevused lähtuvad Saaremaa vajadustest üldisemalt, mitte ei piirdu kohaliku omavalitsuse pädevusse kuuluvate ülesannetega.

1.2. Arengukava elluviimise eeldused

Arengukava elluviimise eeldusi ehk vallaeelarve võimalusi arengukavas kajastatud tegevuste elluviimiseks ei ole käesolevas dokumendis analüüsitud. Ülevaade arengukavas käsitletud tegevuste ja investeringute elluviimiseks vajalike ressursside kohta antakse igal aastal koostatavas Saaremaa valla eelarvestrateegias ja rahastamise täpsem jaotus kinnitatakse vallaeelarves.

1.3. Arengukava koostamise protsess

Saaremaa valla kultuuri arengukava 2020–2030 koostamisel on lähtutud Saaremaa Vallavolikogu 22. veebruari 2018. aasta määrusest nr 8 „Saaremaa valla arengudokumentide menetlemise kord“. Saaremaa Vallavolikogu algatas Saaremaa valla arengukava 2020–2030 koostamise 28. veebruari 2019. aasta otsusega nr 18 „Saaremaa valla kultuuri arengukava koostamise algatamine“.

Saaremaa Vallavalitsuse 09. aprilli 2019. aasta korraldusega nr 444 moodustati arengukava koostamiseks töögrupp, kuhu kuulusid vallavolikogu esindajad ja vallavalitsuse kultuurivaldkonna esindajad. Töögrupi ülesanne oli tegevusvaldkonna sisuline käsitlemine arengukava koostamisel (sh hetkeolukorra analüüs, strateegiliste eesmärkide sõnastamine ja tegevuskava koostamine). Töögrupil oli õigus kaasata arengukava koostamisse eksperte ning huvi- ja sidusgruppide esindajaid.

2. OLUKORRA KIRJELDUS JA ANALÜÜS

2.1. Riigi ja kohaliku omavalitsuse rollist

Eesti Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks (Kultuuriministeerium, 2018).

Eestis on järjepideva rahvakultuurialase tegevuse korraldamine riigi tasandil Kultuuriministeeriumi ülesanne. Lisaks üldiste suundade ja õigusaktide väljatöötamisele ning riigipoolse rahastuse planeerimisele tegeleb ministeerium rahvakultuuri valdkonnas vaimse kultuuripärandi teemaga ning Eesti erinevate kultuuriruumide toetamisega. Alates 2012. aastast koordineerib kultuuriministeeriumi rahvakultuuri toetusprogramme Rahvakultuuri Keskus. Riigikogu poolt heakskiidetud dokument „Eesti riigi kultuuripoliitika põhialused“ seab põhieesmärgiks tagada eesti rahvuskultuuri traditsioonide kestmise, vähemusrahvuste kultuuriautonoomia toetamise ning professionaalse ja rahvakultuuri elujõulisuse kõigis kultuurivaldkondades. Kultuuri toetamiseks eraldatakse vahendeid nii otse riigieelarvest kui ka Eesti Kultuurkapitali ja Rahvakultuuri Keskuse kaudu, kusjuures kultuuri kandepinna laiendamiseks suurendatakse valitsusväliste organisatsioonide ja era- ning avalikõiguslike isikute võimalusi kultuurisuundumuste kujundamisel. Riik toetab peamiselt üleriigiliste kultuuriühenduste ja rahvakultuurialaste keskseltside tegevust, sh üldlaulu- ja -tantsupidude traditsiooni, ning riigi ja kohalike omavalitsuste hooleks on selle toimimiseks vajaliku võrgustiku elus hoidmine ning arendamine.

Rahvakultuur hõlmab Eesti pärimuskultuuri ja rahvuslikel traditsioonidel põhinevat harrastustegevust, rahvuslike ja paikkondlike kultuuritraditsioonide uurimist, hoidmist ja jäädvustamist, avalikke kultuurisündmusi ning rahvakultuurialast seltsitegevust, koolitust ja täiendõpet. Rahvakultuurialaste maakondlike tegevuste osaline toetamine toimub Rahvakultuuri Keskuse kaudu, läbi maakondades töötavate rahvakultuurispetsialistide võrgustiku. Nende ülesandeks on koguda, korrastada, levitada ja talletada rahvakultuurialast informatsiooni ning nad on ühendavaks lüliks rahvakultuurialast tegevust korraldavate üleriigiliste ja maakondlike institutsioonide vahel. Laulu- ja tantsupidude jätkuv traditsioon on Eesti rahvakultuuri osana pidevalt arenev protsess, millele pani aluse esimene üldlaulupidu Tartus 18.-20. juunil 1869. aastal. Laulu- ja tantsupidusid korraldab Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus (ELT SA). Riik aitab traditsiooni jätkumisele kaasa rahvakultuuri mentorprogrammi ning laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivide tegevustoetuse programmi kaudu, mida haldab 2010. aastast ELT SA.

Kohaliku omavalitsuse kohustused kultuurivaldkonnas põhinevad kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse sättel, mille kohaselt omavalitsusüksuse ülesanne on korraldada huvikoolide, raamatukogude, rahvamajade, muuseumide, spordibaaside ning teiste kohalike asutuste ülalpidamist, juhul kui need on omavalitsusüksuse omanduses. Kuna kohaliku omavalitsuse toimimise esmane põhimõte on kohaliku elu küsimuste iseseisev ja lõplik otsustamine ning korraldamine, siis on vallaal vabadus määrata prioriteedid ja väärtused, mille alusel erinevaid eluvaldkondi toetada ja arendada. Vastavalt võimalustele kajastuvad vallaal elarves ka kultuurivaldkonna kulud – kultuuriasutuste ülalpidamiskuludele lisanduvad

investeeringud ning vabaühendustele antavad toetused (tegevustoetused ja projektitoetused). Saaremaa vallas on sisse viidud põhimõte, et kui valda tuuakse avalikes huvides teostatud projektidega väljastpoolt rahalisi vahendeid, siis vald toetab ettevõtmisi omaosalusega.

Just projektitegevusega on vabaühendustel oluline osa kohalikus kultuurikorralduses ja -arengus. Saaremaa Vallavolikogu juurde on alalise komisjonina moodustatud kultuuri- ja spordikomisjon, mille põhiliseks tegevusvaldkonnaks on vallavolikogu ja -valitsuse suunamine valla kultuuri- ja sporditegevuse ning nende valdkonnaga seotud mittetulundustegevuse küsimustes. Vallavalitsuses kureerib kultuurivaldkonda kultuuri-, spordi-, haridus- ja noorsootöö valdkonna abivallavanem.

2.2. Saaremaa vald, hetkeolukord, meie kultuuritegijad ja kultuuripärand

Saaremaa vald on vald Saare maakonnas, mis hõlmab Saaremaad ja lähedal asuvaid väikesaari. See on Eestis suurima pindalaga (2717,83 km²) kohalik omavalitsusüksus. Valla keskuseks on maakonna ainuke linn Kuressaare, mille linnapea esindusrolli täidab vallavanem. Lisaks on vallas 9 alevikku (Aste, Kihelkonna, Kudjape, Kärla, Leisi, Nasva, Orissaare, Salme, Valjala) ja 427 küla. Valla koosseisu kuuluvad püsisastutusega saared Abruca, Vilsandi ja Kõinastu, lisaks mitmed väiksemad saared.

Saaremaa vald moodustus 21.10.2017, kui jõustus 12 omavalitsuse (Kuressaare linna ning Kihelkonna, Laimjala, Leisi, Lääne-Saare, Mustjala, Orissaare, Pihla, Põide, Salme, Torgu ja Valjala valla) ühinemine.

2019. aastaks on kaardistatud Saaremaa valla hallatavate kultuuriasutuste sisu ja tegevus. Igal aastal koostatakse statistika analüüsi põhjal kokkuvõtte arengukava mõõdikuid ning muid olulisi parameetreid silmas pidades. Koostatud on järgmised Saaremaa kultuurivaldkonda reguleerivad alusdokumendid:

- „Saare Maakonna Keskraamatukogu põhimäärus“,
- „Mittetulundustegevuse toetamise kord“
- „Avaliku ürituse korraldamise ja pidamise kord“
- Saaremaa hallatavate kultuuriasutuste põhimäärused.

Teostatud on Saaremaa valla kultuuri, spordi ja vabaaja sündmuste portaali arendus. Asutatud on valla osalusega sihtasutused SA Saaremaa Muuseum ja SA Kuressaare Teater.

Piirkondliku eripära ja identiteedi hoidmine toimub läbi kvaliteetsete ja kõigile kättesaadavate rahvakultuuriürituste korraldamise Saaremaal. Saaremaa on tuntud oma eristuva pärimuskultuuri ja saarlased on teada oma juurte poolest, mis tugevalt saarega seotud. Rahvakultuur loob võimalused eri kultuurivaldkondade järelkasvuks ja innustab inimesi aktiivselt kultuuriprotsessis osalema. Kohalike kihelkondade pärand, rahvariided, tantsud, laulud ja tõekspidamised on osa kultuurist, mida toetab ja väärtustab ka ühtse Saaremaa valla poliitiline visioon.

Kultuuri- vabaaja tegevusteks jagati 2019. aastal ca 488 000 eurot (stipendiumid, III sektori tegevustoetused ja projektitoetused). Jätkub kolmanda sektori üksuste toetamine eesmärgiga soodustada kodanikuühenduste tegevust kultuuri valdkonnas laiemalt ja koostöös valla hallatavate asutustega. Kõigil on võimalus olla ise osaline kultuuriloomise protsessis.

Jätkub avalike konkursside korraldamine loomeisikute tunnustamiseks ja toetuseks. Koostööd tehakse Eesti Kultuurkapitali Saaremaa ekspertgrupiga. Ühiselt korraldatakse järgmisi konkursse ja antakse välja ja tunnustusi:

- Saaremaa Kunstikonkurss (Saaremaa kunstiteoste võistlus),
- Eerik Haameri nimeline kunstiauhind,
- Saaremaa laulupeo ja tantsupeo ideekonkursid,
- Hendrik Krummi nimeline kultuuripreemia,
- Saare maakonna kultuuripärl,
- kultuuri aastapreemiad,
- elutöö preemia
- laste ja noorte kaunite kunstide stipendium.

Kuressaare Kultuurikeskus ja maakonna keskraamatukogu on valla suurimad kultuuriasutused. Kultuuriasutustele Kuressaares on oodata lisa erasektori poolt rajatava kultuuri- ja vabaaja keskuse Thule Koda ning valmiva elamuskeskuse WoW näol. Uued keskused tekitavad kohalikus kultuuriruumis konkurentsi, kuid samas avarduvad kultuuritarbija võimalused ja valikud.

Tähtis osa kultuuris on kujutaval kunstil, mille kandjaks Kuressaares on Raegalerii, mis oma tegevuses pühendub Eesti kunstipärandi ja kaasaegse kunsti esitlemisele ning Saaremaa professionaalse ja harrastuskunsti tutvustamisele.

Tegevust jätkab sihtasutusena Saaremaa Muuseum, kuhu kuuluvad Saare Arhiivraamatukogu, Aavikute majamuuseum, Mihkli Talumuuseum ja sümboolse tähtsusega Kuressaare piiskopilinnus (linnust külastab aastas 70–80 tuhat inimest).

Jätkub muinsuskaitsealuste hoonete renoveerimise toetamine ning nende hoonete kasutus kogukonnale erinevatel kultuurilistel eesmärkidel muutub avatumaks. Suurimad probleemid on seotud säästliku kütte ja hoonete korrashoiuga.

Vajadus on kaasaegse multifunktsionaalse kultuurikeskuse järele, mis mahutaks 1000 – 2000 inimest ning võimaldaks korraldada kontserte, konverentse, kunstinäitusi ja muid kultuuriga seotud sündmusi ühes majas koos, jõudmaks võimalikult suure publikuni ning võimaldaks korraldada ka rahvusvahelisi üritusi. Kultuuritaristu puhul on vajalik arendada just selle multifunktsionaalsust.

2.2.1. Kirikud

Saaremaal on kuni 35 erinevat kogudust ning esindatud on Eesti Evangeelne Luterlik kirik – 13 kogudust, Eesti Apostlik Õigeusu kirik – 12 kogudust, Metodistikirik – 2 kogudust, Batistide kogudus – kuni 5 kogudust, Nelipühikirik – 2 kogudust, Adventikirik – 1 kogudus.

Saaremaa kogused:

1. EELK Anseküla Maarja kogudus
2. EKNK Kuressaare kogudus
3. EKNK Orissaare kogudus
4. EMK Kuressaare kogudus
5. EMK Reeküla kogudus
6. EELK Jämaja Kolmainu kogudus
7. EELK Kaarma Peeter-Pauli kogudus
8. EELK Karja Katariina kogudus
9. EELK Kihelkonna Mihkli kogudus
10. EAÕK Kuressaare Püha Nikolai kogudus
11. EELK Kuressaare Laurentiuse kogudus
12. EELK Kärla Maarja-Magdaleena kogudus
13. EAÕK Laimjala Vassilius Suure kogudus
14. EAÕK Leisi Püha Olga kogudus
15. EAÕK Levala Püha Neeva Aleksandri kogudus
16. EAÕK Lümända Issanda Muutmise kogudus
17. Meiuste Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Kogudus
18. EAÕK Metsküla Issanda Templisseviimise kogudus
19. EELK Mustjala Anna kogudus
20. EAÕK Mustjala Prohvet Eeliase kogudus
21. EELK Orissaare kogudus
22. EAÕK Piila Peaingel Miikaeli kogudus
23. EAÕK Pärsama Püha Innokenti kogudus
24. EELK Pöide Maarja kogudus
25. EELK Püha Jakobi kogudus
26. EAÕK Reomäe Apostel Andrease kogudus
27. EELK Saaremaa Jaani kogudus
28. EAÕK Tornimäe Neitsi Maria Kaitsmise kogudus
29. EELK Valjala Martini kogudus
30. EAÕK Ööriku Püha Kolmainu kogudus

Religiooniteenuste osutamise toetuseks jagatakse igal aastal Saaremaa erinevatele kristlikele kogudustele 40 000 eurot.

2.2.2. Muuseumid

Vastavalt muuseumiseadusele on muuseum ühiskonna ja selle arengu teenistuses alaliselt tegutsev kultuuri- ja haridusasutus, mis ei taotle majanduslikku kasumit, on üldsusele avatud ning mille ülesanne on koguda, säilitada, uurida ning vahendada inimese ja tema

elukeskkonnaga seotud vaimset ja materiaalist kultuuripärandit hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel.

Saaremaa vallas tegutseb Sihtasutus Saaremaa Muuseum, kuhu kuuluvad Saare Arhiivraamatukogu, Aavikute majamuuseum ja Mihkli talumuuseum.

2018. aastal külastas Sihtasutust Saaremaa Muuseum 59 236 piletiga külastajat. Muuseumis toimus 72 üritust, milledest 31 oli korraldatud muuseumi enda poolt. Väga oluline tulevikusuund on muuseumil töö laste- ja noortega. Haridusprogrammide raames korraldati 2018. aastal 127 erinevat üritust.

Saaremaa vald jätkab koostööd Sihtasutusega Saaremaa Muuseum nende tegevuste toetamisel.

Saaremaa vallas tegutseb hetkel peale Saaremaa Muuseumi veel 5 muuseumit: Sakla, Bulla majamuuseum, Jööri külamuuseum, Sõrve Militaarmuuseum ja Saaremaa Sõjavaramuuseum.

2.2.3. Raamatukogud

Vastavalt rahvaraamatukogu seadusele on rahvaraamatukogu kohaliku omavalitsuse asutus, mille eesmärk on tagada elanikele vaba ja piiramatut juurdepääs informatsioonile, teadmistele, inimõtte saavutustele ning kultuurile, toetada elukestvat õppimist ja enesetäiendamist.

Vallas pakub lugemisteenust Saare Maakonna Keskraamatukogu oma 26 harukoguga (Abruka, Aste, Eikla, Kaali, Kaarma, Kihelkonna, Kõrkvere, Kärkla, Laimjala, Leisi, Lümanda, Metsküla, Mustjala, Orissaare, Pihla, Pärsama, Randvere, Sakla, Salme, Sandla, Tagavere, Taritu, Torgu, Tornimäe, Valjala, Võhma). Finantseerimine toimub valla- ja riigieelarvest.

Ühinemislepingust tulenevalt, milles oli ette nähtud maaraamatukogude struktuuri korrastamine, on läbi viidud Saaremaa valla raamatukogude võrgu ümberkorraldamine Saare Maakonna Keskraamatukogu ühtse juhtimise alla.

Eri piirkondade hõlvet (lugejate % teeninduspiirkonna elanike arvust) ja külastuskordade ning laenutuste arvu analüüsidest vähendati osaliselt haruraamatukogude töökoormust ja sellest tulenevalt ka osade raamatukogude lahtiolekuaegu. Ühtki haruraamatukogu ümberkorraldusprotsessis ei suletud. Koostatud on Saare Maakonna Keskraamatukogu uus põhimäärus, mis sätestab ka haruraamatukogude tegevused. Ühtlustatud on haruraamatukogude juhatajate ja raamatukoguhoidjate palgamäärad (tõus 2019. aastal keskmiselt 11,8 %) ja raamatukogutöötajate puhkusemäärad 35 kalendripäeva.

Võrreldes 2017. aastaga vähenes 2018. aastal Saare maakonnas tervikuna teenindavate arv 183 inimese võrra. Raamatukogude külastuste arv Saaremaa vallas langes 1054 külastuskorra võrra ja kojulaenutuste arv 3640 ühiku võrra. Infopäringute ja elektroonilise kataloogi otsingute arv näitab jätkuvat tõusutrendi. Näitusi, väljapanekuid korraldati Saaremaa valla haruraamatukogudes ja keskraamatukogus kokku 482 ja üritusi kokku ca 400.

Hõlve muutus võrreldes 2017. aastaga 1% võrra, mis 2018. aastal on 35,5% ja positiivne.

Probleemiks haruraamatukogude puhul on mõningane füüsilise keskkonna mahajäämus tänapäeva nõudmistele ning teenuse pakkumise kohati ebahütlane kvaliteet. Märkata on lugejaskonna vähenemist ja laenutuste arvu langust. Oluliseks suunaks tulevikus on töö laste ja

peredega nende lugemisharjumuse süvendamiseks ning raamatukogude töö- ja olmetingimuste parandamine. Kvalifitseeritud raamatukogutöötajate motivatsiooni tõstmine parema ja laiema teenuse pakkumiseks. Raamatukogudest tuleb kujundada atraktiivsed, inspireerivad ja ühistegevust soodustavad kohad lugemiseks, kooskäimiseks, huvitegevuseks ja elukestvaks õppeks. Arendada tuleb ka raamatukogude tehnilist võimekust ja investeerida arvutiparki ja vajalikesse lisaseadmetesse ja tarkvarasse.

2.2.4. Rahvamajad / kultuurimajad

1931. aasta rahvamajade seadusega loodi Eestis ühtlane üleriiklik rahvamajade võrk ja anti asjakohased eeskirjad rahvamajade ülalpidamiseks, ehitamiseks ja korraldamiseks. Võrgu kujundamisel tuli silmas pidada, et rahvamaja asuks piirkonna keskkohas, oleks kodanikele kättesaadav ja et tegevusraadius oleks vähemalt 7 km.

Tänapäevases Eestis pole rahvamajade tegutsemine reguleeritud ühegi seadusega. Omavalitsused juhivad hallatavate kultuuriasutuste töökorralduses institutsioonide põhistest seadustest (Rahvaraamatukogu-, Muuseumi- ja Huvikooliseadus), kuid seadusega on seni reguleerimata rahvamajade institutsionaalne töö.

Ühinemislepingust tulenevalt on säilitatud rahvamajade olemasolev võrk ning toetatakse ja arendatakse nende tegevust endises mahus. Jätkatakse traditsiooniliste kultuuriürituste korraldamist, arvestades kohaliku kultuuriruumi eripära ning piirkonna traditsioone. Valla poolt jätkatakse kultuurikollektiivide tegevuse toetamist vähemalt senises mahus.

Saaremaa vallas tegutseb eri piirkondades 2018 aasta seisuga viisteist rahvamaja, üks kultuurimaja ja Kuressaare Kultuurikeskus, kus kokku tegutseb 152 huviringi 1 877 osalejaga.

Saaremaa rahvamajades tegutseb 114 taidlusringi (rahvakultuur, näite- ja pillimäng) 1 471 osalejaga ja 41 muud huviringi 406 osavõtjaga.

piirkond	rahvamaja	ringides osalejate arv	mitu ringi tegutseb
Lümända	Taritu Rahvamaja	78	5
Kihelkonna	Kihelkonna Rahvamaja	126	8
Mustjala	Mustjala Rahvamaja	55	6
Põide	Tornimäe Rahvamaja	159	13
Kaarma	Nasva Rahvamaja „Nasva klubi“	78	7
Lümända	Lümända Rahvamaja	125	10
Leisi	Pärsama Rahvamaja	82	7
Kaarma	Eikla Rahvamaja	22	4
Orissaare	Orissaare Kultuurimaja	244	15
Salme	Salme Rahvamaja	146	16
Leisi	Karja Rahvamaja	40	3
Kaarma	Aste Rahvamaja	70	8
Laimjala	Laimjala Rahvamaja	98	14
Pihtla	Sandla Rahvamaja	40	5

Kärla	Kärla Rahvamaja	120	10
Valjala	Valjala Rahvamaja	89	6
Kuressaare	Kultuurivara	305	15

Eelpool nimetatud kultuuriasutused on piirkondade kultuurielu keskused, kus on korraldatud rahvakultuurialane harrastustegevus, traditsioonilised üritused, kontserdi-, etendus- ja näitustegevus ning filmilevi vahendamine.

2018. aasta statistikaaruande järgi korraldati rahvamajade/kultuurimajade poolt kokku 351 üritust, külastajate koguarvuga 39 194. Etendusi ja kontserte oma maja taidlejatega anti majades 156. Külalisetendusi/kontserte toimus kokku 177, neist professionaalidelt 98 ja taidlejatelt 79. Kokku külastas külalisetendusi ja kontserte 19 392 inimest. Väljasõiduetendusi ja kontserte kultuuriasutuse oma kollektiividega korraldati kokku 304 korral.

Valla hallatavad kultuuriasutused taotlesid lisaks oma eelarvele sündmuste korraldamiseks ja kultuurialaseks tegevuseks lisavahendeid 68 projektile kogusummas 81 937 eurot.

2018. aastal alustatud rahvamajade juhtide palgatasemete ühtlustamine arvestades haridustaset ja kutsekvalifikatsiooni võimaldas 2019. aastal tõsta kultuurijuhtide palkasid keskmiselt 6,6%. 2019. aastal alustati kultuuri valdkonna huviala ringijuhtide töö- ja palgatingimuste ühtlustamisega ning palgaarvestuse aluste väljatöötamisega.

Saaremaa valla kultuuriasutustes töötab hetkeseisuga 6 kultuurikorraldaja kutsekvalifikatsiooniga juhatajat.

2.2.5. Vabaühendustest

Vabaühendus on mittetulundusühendus, mille tegevus ja administratsioon on avalikust võimust ja äriettevõtetest sõltumatud. Vabaühenduste hulka kuuluvad seltsingud, mittetulundusühingud, sihtasutused ja nende katusorganisatsioonid juhul, kui nad pole asutatud avaliku võimu või äriettevõtte poolt selleks, et täita nende poolt määratletud ülesannet.

Saare maakonnas on 2018 a seisuga 901 mittetulundusühendust ning nendest 831 tegutsevad Saaremaal.

Suure osa vallas toimuvaid kultuuriüritusi korraldavad ja viivad läbi vabaühendused. Saaremaa vallavalitsus jagab igal aastal mittetulundusühingutele selleks tegevustoetusi ning võimalik on taotleda ka projektitoetusi erinevate sündmuste korraldamiseks. Vabaühendused kasutavad neid võimalusi aktiivselt ning 2019 a jagati mittetulundusühingutele kokku kultuurivaldkonnas 42 367 eurot.

Samuti on aktiivsed vabaühendused külaseltsid, kes veavad külaelu maapiirkondades. Korrastatakse külalplatse, tehakse heakorratöid, korraldatakse üritusi ning hoolitsetakse üldise külaelu korraldamise eest.

Saaremaal on mitmeid traditsioonilisi seltsimaju, kus tegeletakse huvitegevusega, kogukonna liikmete liikumise soodustamise, muusika, teatri aga ka koolituste ja ürituste korraldamisega. Kuid on ka kaks väga multifunktsionaalset maja, mis pakuvad muu hulgas rendipindu

kauplusele ja äriettevõtetele. Kui jahiseltside majad on valdavalt jahiga seotud tegevusteks on kohalikel võimalik neid ka erinevate ürituste tarbeks kasutada.

Paljud nii Saare maakonna kui ka üldiselt Eesti seltsimajad sõltuvad eelkõige kohaliku omavalitsuse otsustest ja tahtest, kuna kuuluvad otseselt KOV-le. Olgugi, et koostöö omavalitsustega on valdavalt hea, puuduvad sageli seltsimajades palgalised kultuuritöötajad ning vastutus seltsimaja tegutsemise eest lasub vabatahtlike õlul. Kindlasti ei tohiks eristada ametlikke ja nõ. isetekkelisi seltsimaju ning kogukonna elu arendavad organisatsioonid, mis ei ole otseselt omavalitsuse ülalpidamisel, võiksid toetusi saada võrdsetel alustel.

Eelpool tulenevast on teine oluline aspekt missioonitundega vabatahtlike ja sädeinimeste panus, sest seltsimajad püsivad korras tänu vabatahtlike tööle. Samas võib sõltumine üksikutest aktiivsetest inimestest suurendada ohtu, et liidri väsimisel seltsimaja tegevus häähtub.

Kuna seltsimajad on kogukonna püsimise ja jätkusuutlikkuse seisukohalt olulise tähtsusega, võiks omavalitsus leida vahendeid, et vähemalt üht seltsimaja elus hoidmisega tegelevat inimest tasustada. Tugevat seost palgaliste töötajate arvu ja seltsimaja toimetuleku vahel pole, kuid leitakse, et aktiivsetele inimestele palga maksmine on oluline. Suurem osa Saare maakonna seltsimajade liidritest on pikaajalise staažiga.

Kõige rohkem vajatakse toetust maja haldamise ja remondiga seotud tegevusteks, samas peeti rahaliste vahendite leidmist ka keeruliseks. Probleem võib peituda julguse või kogemuste puuduses, aga ka projektis osalemisel nõutavas võrdlemisi suures omaosaluse määras, mida seltsidel maksta ei ole. Üheks lahenduseks oleks tõenäoliselt ühiselt suuremate projektitaotluste esitamine või omavaheline kogemuste jagamine ja mentorlus.

Mitmed Saare maakonna seltsimajad mainisid uuringus (Tartu Ülikooli Pärnu Kolledži uuring „Saare maakonnas tegutsevate seltsimajade hetkeseis ja tulevikuplaanid“ 2015), et pakutakse teenuseid ka turistidele (ruumirent, majutus, kogukonnaköök, mitmel juhul muuseumi teenus jne). Kindlasti annab oma tegevusampluaad turistide arvelt laiendada ning see annab laiemad võimalused ka turundustegevuste arendamiseks.

Saare maakonnas on väga erineva külastatavusega seltsimaju, eelnimetatud uuringu põhjal selgus, et üht Saare maakonna seltsimaja külastab aastas keskmiselt 375 inimest.

Teenustest pakutakse ruumirenti, sportlikke tegevusi (nt jõusaal ning jahispordiga seonduv), veel on seltsimajadega seotud kauplus, postipunkt, kogukonnaköögid (sh suveköök), ning majutuse pakkumine. Veerand küsitluses osalenutest oli märkinud, et majas tegutseb raamatukogu, lugemistuba ja/või internetipunkt, mis näitab, et mitmed seltsimajad pakuvad lisaks kooskäimise kohale ja huvitegevuste harrastamisele mitmeid elukvaliteeti parendavaid teenuseid. Seega on mitmel seltsimajal suhteliselt lai kasutusvaldkond. Valdavalt hindasid seltsimajad oma toimetulekut heaks või keskmiseks.

2.2.6. Teater

Kuressaare Teater on maakonna ainus kutseline teater. Oluline osa repertuaarist on eesti dramaturgiaal, eeskätt kohaliku teemaatika käsitlemisel. Viimastel aastatel on olnud suund originaaldramaturgia eritellimustel. Alates 2019. aastast tegutseb teater sihtasutusena, mis võimaldab väikese koosseisuga teatril jätkata regulaarselt ja paindlikult oma-, ühis- ja projektlavastuste tootmist nii kodulaval kui külalisetendusi andes.

Kuressaare Teater etendab aasta jooksul keskmiselt 116 etenduskorda. Teatrikülastajate arv on kasvanu võrreldes eelmise aastaga 4553 külastuse võrra. Kasvanud on ka teatri väljasõiduetenduste arv ja vaatajate arv ligi 4000 vaataja võrra.

2019. aasta 1. jaanuari seisuga töötab Kuressaare Teatris 13 inimest. Tegutseb mitmekesisist filmivalikut pakkuv TeatriKino.

	Lavastused		Etendused			Külastajad			TeatriKino	
	Uus-lavastused	Kogu repertuaar	Statsionaaris	Väljaspool	Kokku	Statsionaaris	Väljaspool	Kokku	seansse	vaatajaid kokku
2018	4	11	55	61	116	5530	10912	16442	88	5017

Lisaks kutselisele teatrile tegutsevad Saaremaa valla toetusel hallatavates kultuuriasutustes väga heal tasemel vabariiklikult tunnustatud harrastusteatriline trupid: Salme, Taritu, Lümända, Kärla, Tornimäel 2, Orissaare ja Nasva ning Saaremaa Teater.

2.2.7. Kino

Saaremaal on 2019. aastaks kolm professionaalse tehnikaga varustatud kino: Saaremaa valla osalusega SA Kuressaare Teatrikino, erakapitalil põhinevad Apollo kino Kuressaare Auriga keskuses ja Thule kino Thule Kojas.

Kinoseansse Saaremaa maapiirkondades korraldavad valla hallatavad asutused rahva- ja kultuurimajad MTÜ Kinobuss vahendusel ja koordineerimisel. Valla eelarvest on planeeritud MTÜ Kinobuss tegevuse toetamine. Oluline on maapiirkondades säilitada kinoteenuse kättesaadavus ja optimaalne kinopileti hind. 2018. aastal korraldati maakultuurimajades kokku 140 kinoseansi.

Filmilevi jaguneb tehniliste võimekuste tõttu kaheks:

- Professionaalse levivõimekusega paiksed kinosaalid (DCP-projektsioon) on "kogunenud" Kuressaarde, nüüdseks on juba kolm eri organisatsiooni, kes moel või teisel linastavad DCP tehnikaga filme. Ekraanide arv on Kuressaares kokku 5; 2 Aurigas (Apollo), 2 Thule Kojas ja 1 Teatrikinos.
- Proffsüsteem on ka 1 ränd DCP kino Kinobussi poolt, esialgu on kaetud selle ühe projektsioonitehnikaga teatud perioodilisusega korduv kinoseanss Ida Saaremaa piirkonnas, suurim asula Orissaare ning lähimad osavaldade keskused Valjala,

Laimjala, Tornimäe, eeldatavasti ka Leisi. Ränd DCP süsteem rahvamajade vahel perioodiliselt liikumiseks on käivitamisel, täistuuridel veel ei toimi.

Lisaks on Saaremaal Kinobussi korraldatav Kinokodade võrgustik Kinokoda - BluRay/HD-projektsioonitehnikaga rahvamajad ja kultuurimajad, kokku 12 Kinopunkti:

- Eikla Klubi;
- Hellamaa Külakeskus;
- Kihelkonna Rahvamaja;
- Kärla rahvamaja;
- Laimjala rahvamaja;
- Leisi Keskkool;
- Mustjala rahvamaja;
- Orissaare kultuurimaja;
- Salme kultuurimaja;
- Sandla Kultuurimaja;
- Tornimäe Rahvamaja;
- Valjala Rahvamaja.

Apollo kino Aurigas on eelkõige suunatud kommertslevile, Teatrikino näitab filme vastavalt võimalustele ja tekkivale ajale, mis teatritegevusest üle jääb.

Eelkõige on elegantses mugavas keskkonnas näitamisel uued Eesti filmid (tõsielu-, mängu-, animafilmid), kuid valikus on ka nn art-house tüüpi kunsti- ja kultuurisuunitlusega filmid väljastpoolt Eestit.

12 Kinopunkti näitavad oma jõudude ja tehnikaga eelkõige kõiki uusi Eesti filme ning lisaks teatud kultuurifilmide "seltskonda" käivat valikut lastele-noortele, aeg-ajalt ka vanemate sihtgruppi kuuluvaid autorifilme.

Saaremaa on jõudsalt liikumas olukorda, kus meediakirjaoskus on saamas tavaoskuseks. Selleks on loodud filmivaatamise võimalused. On loodud Saaremaa Filmifond, läbi mille saab juhtida audiovisuaalset kultuuri- ja haridustööd ja tegemisi ka professionaalsel tasandil, selleks on loodud ja luuakse juurde erinevaid suuremaid ja väiksemaid filmiharidusringe ja -keskuseid (Meediaring Kuressaares, Filmitalgufilm Ida-Saaremaal). Lisaks on juba mitmeid aastaid toimunud noorte endi poolt korraldatud filmifestival mini-film, mis aitab alternatiivtasanditel autodidaktiliste meetoditega saavutada meediakirjaoskust.

Kõiki eelnimetatud tegevusi tuleb jätkuvalt regiooniti vastavalt vajadustele ressurssidega toetada, kuna audio-visuaalteos on läbitungivaima võimega teavitusmeetod oma agenda püstitamisel ja jagamisel. Lisaks tuleb kodanikke teavitada ja harida, et vältida massimanipulatsioone (teatavasti on AV-teos ka suurim manipulatsioonivahend).

Algselt justkui igapäevase kino ja filmivaatamise võimalusega igas piirkonnas üle Saaremaa, lisaks piirkondlike visuaalkasvatusega tegelevate ringide, kooliklasside, festivalide jms ettevõtmiste tõttu kasvab saare inimesest kaasaegse meediakirjaoskusega teadlik kodanik. Ta ei lase enesega manipuleerida ja suudab iseseisvalt suhtlemisvõimalusena AV-teost kasutada maksimaalsel moel.

2.2.8. Kujutav kunst

Traditsioonilised kunstiliigid on kujutav kunst (maalikunst, skulptuur, graafika), arhitektuur ja tarbekunst, aga ka uuemad visuaalse kunsti alaliigid nagu arvutikunst, fotokunst jne.

Kuressaare Kultuurivara haldusalas olevates näitusepaikades Kuressaare Raegaleriis ja Kuressaare Kultuurikeskuses toimub regulaarne ja plaanipärane näitustegevus. Raegalerii on ainuke näitusepaik Kuressaares, kus saab vajalikul moel eksponeerida keraamikat, klaasi, skulptuuri jm tarbekunsti valdkonda kuuluvaid eksponaate.

Saaremaa valla esindusgaleriis Raegalerii ja Kuressaare Kultuurivara näituseruumides toimus aasta jooksul 28 erinevat näitust. 21 näitust professionaalsetelt kunstnikelt ja 7 harrastuskunsti näitust. Lisaks 21 kunsti- ja muusikaüritust.

Saaremaa rahvamajades toimus 2018. aastal kokku 47 näitust ja Kuressaare Linnateatris galeriides 8 näitust.

Uuendamist vajab Saaremaa kunstiteoste võistluse statuut, mille korraldajaks on Saaremaa Vallavalitsus ja läbiviijaks Kuressaare Kultuurivara.

Raegalerii riputussüsteem, laoruumide olukord vajavad samuti ajakohastamist. Raegalerii eksponeerimisalused on amortiseerunud, vajatakse uusi, modernseid ja mobiilseid eksponeerimisaluseid. Kultuurikeskuse saali näitusepinnad vajavad hädasti täiendavat valgustust lisaks üldvalgusele. Kaasaegsem näitusesaal võimaldab tuua Saaremaale rohkem professionaalseid kunstnikke oma näitustega.

Lisaks munitsipaalgaleriidele tegutseb Saaremaal mitmeid eragaleriisid nagu Saaremaa Kunstistudio, galerii Humal, Ajamaja galerii, Hansa Kunstisalong, T-Salong jt Kuressaares ning SA Saaremaa Muuseumid näitusesaalid.

2.2.9. Monumentaalkunst ja disain avalikus ruumis

Kunsti emotsionaalne mõju avalikus ruumis on tajutav kui mitte ainult lihtsalt ruum, vaid võib olla ka poliitiline seisukohavõtt, peegeldab ühiskondlikke seisukohti, riigikorda – mitte ilmtingimata hinnang, vaid ajalooline fakt.

Skulptuur kui avaliku ruumi väikevorm, mis väärtustab piirkonda ja tõstab esile selle ajalugu. Heast skulptuurist võib saada oluline maamärk, suhtlusplats ja trehvamispaik.

2.2.10. 2020. aastaks kavandatud Bellingshauseni mälestusmärgi idee teostamine

Bellingshauseni mälestuse jäädvustamise on kavandatud väärikas, pidades silmas admiral Bellingshauseni panust maailma geograafia ajalukku. Rajatis on projekteeritud vastavalt konkursi võidutöö kavandile, mille autor on Gunnar Vares. Asendiplaaniliselt on laeva pardaid, jääd ja maad sümboliseeriv väikevorm paigutatud Tori abaja keskteljele vahetult rannaäärse kergliiklustee äärde, sümboolne laeva nina suunatud mööda abaja telge merele. Rajatise atraktiivsem pool on hästi vaadeldav vertikaalplaneeringuliselt tunduvalt kõrgemal asuvalt

Lossiparki ümbritsevalt kergliiklusteelt, mis on põhiline liikumistrajektor kesklinnast Raiekivi säärele. Rajatisel on plaatvundament, millel asuvad kaks vabavormilist graniitplokki, üks heledast, teine tumedast graniidist. Blokkide külge on kinnitatud teraskonstruksioonil laeva pardaid meenutav istepink, mis kaetud pronkslehtedega.

2.2.11. Muinsuskaitse

Muinsuskaitse valdkonda mõistetakse lisaks kultuuri järjepidevuse hoidmisele ka säästva arengu osana ja majandusliku eelisena, sh kultuuriturismi olulise osana. Muinsuskaitseameti põhiülesanne on muinsuskaitsetöö korraldamine, riikliku järelevalve teostamine mälestiste ja muinsuskaitsealade üle, kultuurimälestiste riikliku registri pidamine ning kultuuriväärtuste väljaveotatluste läbivaatamine ja lubade väljastamine.

Muinsuskaitseamet väljastab pädevustunnistusi, mis annavad õiguse mälestiste konserveerimise ja restaureerimise projekte koostada, muinsuskaitsealist järelevalvet teostada ning mälestist konserveerida ja restaureerida.

Saaremaal töötab 2 muinsuskaitse nõunikku, kes teevad tihedat koostööd Saaremaa Vallavalitsusega, seda samuti kultuurivallas ja eriti pühakodade ja kirikute teemal.

2.2.12. Ehitus ja rekonstrueerimine:

2018. rekonstrueeriti koostöös SA Lääne-Saare Kultuurivaraga Aste rahvamaja ja raamatukogu ning remonditi ja seati sisse Kihelkonna raamatukogu uutes ruumides Kihelkonna koolihoones, valmis Orissaare laululava, remonditud on ka Laimjala raamatukogu ja 2019. aastal Lümända Maja (endise Lümända keskusehoone rekonstrueerimine 1 660 000 eurot), Torgu kogukonnamaja soojustamise ja tuleohutuse süsteemi paigaldamine 75 000 eurot, Lossipargi kõlakoja remont 15 480 euro ja Taritu rahvamaja remonditööd ca 60 000 eurot.

Igal aastal toetatakse valla eelarvest Saaremaa sakraalhoonete remonti 160 000 euro ulatuses.

Jätkub Saaremaa kultuuriasutuste vajaduspõhiste ruumilahenduste ja tingimuste kaardistamine parema ja kvaliteetsema teeninduse ning ratsionaalse kasutuse ja efektiivsema majandamise aspektist lähtuvalt.

2.2.13. Suurüritused

Erinevad suurüritused ja festivalid pakuvad Saaremaa elanikele mitmekülgeid ja rikastavaid kultuurielamusi ning nende toetamine Saaremaa valla poolt toimub projekti- ja tegevustoetuste ning positiivse koostöö kaudu.

- 1. Saaremaa Ooperipäevad** on Baltimaade populaarseim ooperifestival, mis toimub iga aastast südasuvel Kuressaare ajaloolises lossihoovis. Ooperipäevade tarvis püstitab Eesti Kontsert lossihoovi 2000 istekohaga ooperimaja, kus igal aastal ilmestab

Ooperipäevade kava erinev rahvusvaheline peakülaline. 2019. aastal toimusid ooperipäevad kaheteistkümnendat korda.

2. **Saaremaa Rally on** Kuressaares ja Saare maakonnas toimuv Eestis kõige pikema ajalooga autoralli, mida on järjest korraldatud 51 korda.
3. **Kuressaare Kammermuusika Päevad** on pikima traditsiooniga kammermuusika festival Eestis ja toimus augustikuu alguses Kuressaares 24. korda. Kammermuusika Päevade ellu kutsuja ning kunstiline juht ja produtsent on pianist Andres Paas. Viimastel aastatel on Kuressaare Kammermuusika Päevad muutunud üha rahvusvahelisemaks ning lisaks Eesti tippinterpreetidele on festivalil esinenud nimekad solistid ja kammeransamblid kogu maailmast. Kõrvuti kammermuusika klassikaga on Kuressaares kõlanud mitmete teoste maailma- ja Eesti esiettekanded, sealhulgas spetsiaalselt festivali tellimisel valminud teosed ning publikule seni vähetuntud väärtrepertuaar. Kontserdipaikadeks on Kuressaare erinevad kammersaalid - Kultuurikeskus, keskaegse Kuressaare linnuse kapiitlisaal, Raekoja saal, Kuressaare Muusikakooli saal, SPA "Rüütli" Ritteri saal, Kuressaare Laurentiuse kirik, Kuressaare Linnateater.
4. **Mustjala Festival**
Mustjala Festival on köitnud publikut juba alates 1995. aasta suvest, kunstiliseks juhiks tšellist Aare Tammesalu. Mustjala festival on toonud kuulajate ette väärtmuusikat väljapaistvate interpreetide ettekandes ning hoolitsenud selle eest, et iga kontsert toimub Mustjala piirkonna erinevas erilises paigas.
5. **Triigi Filharmoonia** Triigi Filharmoonia on eksperimenteriv muusika- ja teatrilava ehk mereäärne pilkupüüdev kontserdisaal Triigi sadamas, mis valmis 2017. aastal ning selle eestvedajad on Teele Vares ja Hannaliisa Uusma. Pakutakse põnevat suveprogrammi klassikast džässini.
6. **Kuressaare Tänavafestival** sulgeb kevadel kesklinna autodele ja annab ruumi jalakäijatele, jalgratturitele, kauplejatele, kunstnikele, luuletajatele ja toitlustajatele. Festival on pühendatud eesti disainile, kunstile, muusikale, tänavatoidu presenteerimisele, kohalikule käsitööle ja tervislikele eluviisidele. Korraldajad ja eestvedajad Visit Saaremaa meeskonnast veavad festivali juba kolm aastat.
7. **Tänavapiknik** on Saaremaa suvelõpu üks oodatumaid üritusi. Sume suveõhtu Kuressaare peatänaval, head söögid-joogid, meeldiv seltskond ja tuhanded piknikulised moodustavad kokku kustumatu elamuse. 2019 toimus kuuendat korda, osales ligi 6000 külsastajat.
8. **Saaremaa Toidufestival** väärtustab kohalikku värsket toorainet, tutvustab saarte toidukultuuri eripärasid ja kohalikke tegijaid, loob uusi algatusi toidukultuuri vallas, kutsub kohale nimekaid kokkajaid, pakub võimalust teha oma koduhoovist üheks päevaks Õunakohvik, avab kõigi söögikohtade ukсед Saaremaa Restorani Nädalaks, innustab avastama väärtusi läbi põnevate näituste, kutsub kuulama muusikat, üllatab põnevate eriõhtusöökidega. Festival toimub septembris ja hõlmab kogu Saare maakonda. Korraldaja ja ellu kutsuja on SA Saaremaa Turism, toimub alates 2014. aastast.
9. **Elamusfestival I Land Sound** Orisaares Illiku Laiul on kunstiliselt, keskkonnasäästlikult ja tehniliselt läbi mõeldud mitmepäevane vabaõhusündmus ühendades loomemajanduse liikumisi nii Saaremaalt kui mandrilt. 2020. aastal neljandat korda toimuv festival toob kokku erinevad muusikalised ja kunstilised kooslused Eestist ja välismaalt eesmärgiga Illiku laiu ja Orissaare Jahisadama

arendamisega kaasata ja motiveerida kohalikke inimesi pingutama ühise eesmärgi nimel.

- 10. Läänesaarte Kammerorkestri kontserdid** – 2017. aasta algul loodud Läänesaarte Kammerorkestri eesmärk on võimaldada muusikakooli õpetajatel mängida ja arendada end orkestri keskkonnas pakkudes publikule muusikalisi elamusi kogu Saare maakonnas. Orkester koosneb saartega tihedalt seotud muusikutest nii saartelt kui mandrilt, asutaja, dirigent ja kunstiline juht on Itaalia päritolu Edoardo Narbona.
- 11. Juu Jääh** on 2019 aastal 23. korda toimunud muusikafestival Muhu Muusikatalus Muhumaal, mis pakub elamusi klassikalisest jazzist elektrooniliste rütmideni. Osaliselt toimuvad kontserdid ka Saaremaal, korraldaja Villu Veski. Esinevad erinevad artistid Euroopast ja mujalt maailmast, samuti Eesti artistide paremik. Lisaks muusikutele esitlevad kunstnikud, disainerid, valgus- ja videokunstnikud oma uusi ideid ja loomingut.
- 12. NOM Festival** on naistele suunatud festival Naised Omas Mullis, kus nädala jooksul toimuvad erinevad üritused nagu konverentsid, ilumess, õhtusöögid, moe- ja terviseüritused.
- 13. Salme Viikingiturg** on Eesti esimene ja seni ainus viikingiturg, kus kolme päeva jooksul võib näha viikingite traditsioonilisi käsitöövõtteid, võitluskunste ja muid etteasteid. Toimub suur käsitöölaat ja suures viikingikülas käib ringi sadu autentsete kostüümidega tegelasi. Viikingiturgu peetakse just Salmel, kuna sealt leiti aastatel 2008 - 2010 kaks muinaslaeva, mis osutusid vanimateks Eestist leitud laevavrakkideks.
- 14. Saaremaa merenädal ja Kuressaare merepäevad** on toimunud juba 23 aastat Raiekivi säärel ja Kuressaare supelrannas. Territooriumil toimuvad erinevad merelised tegevused: laat, mess, melu, Haakriku laat. Avatud on lasteala, pakutakse tänavatoitu ja eksponeeritakse erinevaid purjelaevu. Suurepärase kultuuriprogrammi tarvis on Merelava, Rannalava, Laadalava ja Mõttekoda. 2019 aastal toimus ka Saaremaa Merenädal, mille raames toimusid Saaremaa erinevates sadamates tuntud ja armastatud artistide kontsertid.
- 15. Kaarma öölaulupidu** on Kaarma maalinnal toimuv üritus, kus ühiselt tähistatakse Eesti taasiseseisvumist.
- 16. Kuressaare Lossipäevad** on Saaremaa muuseumi traditsiooniline iga-aastane koguprefestival, mis toob külastajateni noobleid rüütleid, sõdalasi lähemast ja kaugemast minevikust, kontserte ja laadamelu.
- 17. Saaremaa Kalurite Päev** toimub juuli teisel nädalavahetusel, mil pidulikult tähistatakse ajaloolist kalurite päeva. Oodatud on kõik, kes hoolivad kalast, kalurite elukutsest ja heast meelelahutusest.
- 18. Kuressaare Aiandus- ja Lillepäevad** on traditsiooniline rahvusvaheline aiandussündmus, mis toob Kuressaarde kokku aiandushuvilised müüjad ja ostjad.
- 19. Kuressaare Kuursaali ja Arensburg Boutique Hotel & Spa kultuuriprogrammid** on ettevõtjate poolt korraldatavad kontserdid ja etendused Kuressaarares, kus esinevad Eesti ja välismaa armastatud artistid.

Rahvusvaheline folkloorifestival Europeade on Euroopa kõige suurema haardega traditsiooniline rahvakultuuri festival. Igal aastal osaleb 150 kuni 250 erinevat kollektiivi kokku 4500 kuni 6000 osalejaga. Europeade on Euroopa suurim rändfestival - igal aastal erinevas riigis. Europeade 2025 toimumiskohaks saab Saaremaa ja Kuressaare linn.

Europeade moto on: “Europeade ühendab kõiki Euroopa rahvusgruppe. Iga kultuur, ükskõik kui väike ta ka poleks, suurendab meie rikkust oma haruldustega, tavadega ja loomusega. Europeade tõestab, et armastus oma rahva laulude, tantsude, muusika ja rahvariiede vastu ühendab riike, rahvuseid, inimesi”. Kuressaares ja saartel toimuva Europeade festivali teemaks on: „Olla kultuurisillaks lääne ja ida vahel, suurte ja väikeste ning maa ja mere vahel“.

2.2.14. Hetkeolukorra SWOT analüüs

Tugevused:	Võimalused:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Paikkonna positiivne maine ja tunnus Eestis ja lähivälismaal 2. Saareline eripära 3. Väarikas ajalugu, rikas kultuurilugu, tugevad traditsioonid 4. Turvaline elukeskkond ja puhas loodus 5. Olemasolevad kultuuriasutused (maakonna teater, rahvamajad, raamatukogud kõigis piirkondades, kunstigaleriid, raamatupood, muusika- ja kunstikoolid) 6. Maakonnamuuseum - Kuressaare linnus, lisaks Mihkli talumuuseum ja paljud eramuuseumid (Bulla Majamuuseum, Jööri Külamuuseum jne) 7. Uued või renoveeritud rahvamajad (Nasval, Kärlal, Lümandal, Kihelkonnal, Eiklas, Astes, Pärsamal) 8. Uued elamuskeskused Thule Koda, WOW Keskus, Archebaldi Teaduskeskus, Asva Viikingiküla, Salme Viikingipark, Sõrve, Kaali, Angla Tuulikumäe jt külastuskeskused 9. Suurepärased kontserdipaigad väljaspool rahvamajasid (kirikud, loss ja lossihoov, teater, KEK, maalinnad, militaarobjektid jms) 10. Professionaalsete kultuurikorraldajate olemasolu, nendevaheline hästi toimiv koostöövõrgustik 11. Rahvakultuuri traditsioonide järjepidevus läbi põlvkondade 12. Tugev haridussüsteem (gümnaasiumid, kolledž, ametikool, huvikoolid), kus heal tasemel muusika-, teatri ja rahvakultuurialane õpe 13. Noorte kasvav huvi ja soov rahvakultuuriga tegelemiseks, noored oskavad väärtustada kultuuri 14. Eraettevõtjate ja kultuurikorraldajate sujuv koostöö 15. Mainekate kultuurisündmuste toimumine Saaremaal (Ooperipäevad, Kammermuusika Festival, Mustajala Festival jt) 16. Arenenud maakonnakeskus Kuressaare 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Madalhooaja suurürituste produtseerimine, uute formaatide väljatöötamine ürituste planeerimisel sesoonsuse pikendamiseks 2. Rahvusvaheline kultuurialane koostöö lähiriikide sõpruslinnade kultuurivahetusena 3. Koostöö erinevate institutsioonide vahel 4. Professionaalsete artistide ja -teatri toomine saarele 5. Kultuuriasutuste kaasajastamine 6. Jätkusuutlikkuse tagamine, uute noorte tegijate toomine saarele, noore põlvkonna rakendamine 7. Saarluse kui identiteedi ärakasutamine 8. Välis- ja mandrisaarlaste sidumine kodusaares tegemistega 9. Nišikultuuri erinevate võimaluste pakkumine 10. Sidusgruppidele kindla suunitlusega tegevuste loomine 11. Loomeinimestele koolitus- ja arenguvõimaluste tagamine 12. Saaremaa „suurkujude“ väärtustamine 13. Turvaline ja puhta loodusega töö- ja elukeskkonna tagamine 14. Sotsiaalmeedia kasutamine 15. Modernse kontserdimaja ja tehniliste võimalustega statsionaarse välilava planeerimine Kuressaarde 16. Kõrgkultuuri tarbimiseharjumuste süvendamine 17. Kultuuritarbimise võimaluste avardamine erivajadustega inimestele 18. Koolitatud ja motiveeritud (vääriline töötasu) kultuuritöötajate rakendamine

<p>Nõrkused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Geograafiline piiratus 2. Elanikkonna vananemine 3. Spetsiifiliste töökohtade puudus 4. Maksubaasi vähenemine 5. Provintslikkus 6. Keeruline ja aeganõudev logistika saarele tulemiseks 7. Vähene innovatsioon 8. Teenindus- ja töökultuuri madal tase Saaremaal tervikuna 9. Massiline arvutikasutamine vahetu suhtlemise ja kultuuritarbimise asemel 10. Kultuuriasutuste tehnilise baasi vananemine 11. Loomingulise kaadri vähesus 12. Kultuuri rahastusvõimaluste vähenemine 13. Kultuuriürituste hooajalisus 14. Kultuuri projektipõhine toimimine 15. Kogukonna kultuuritarbijate vähesus ja kultuuri tarbimise harjumuste puudumine 16. Vähesed materiaalsed võimalused kultuurialaseks välissuhtluseks 17. Erimeelsused kogukondades 18. Ei tunneta kultuuripoliitika olemasolu (rahvamajade seaduse vajalikkus) 	<p>Ohud:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kultuurihuvide vähenemine massikultuuri pealetungi ja internetivõimaluste arengu tõttu 2. Rahvastiku vananemine ja vähenemine saarel, ülalpeetavate arvu kasv 3. Ostujõu vähenemine ja elukalliduse tõus 4. Tsentraliseerimine 5. Vananev kultuuri- ja haridusvaldkonna juhtide, õpetajate ning kollektiivide juhtide põlvkond 6. Ääremaastumine - regionaalpoliitika nõrkus ja vähene hoolivus äärealade vastu 7. Provintslikkuse süvenemine ja kultuuriline mahajäämus 8. Piirkondliku konkurentsi suurenemine 9. Koostöö sidusgruppidega on nõrk 10. Internetiajastu mobiilsus
---	---

2.2.15. Kultuuripärand

Vaimset kultuuripärandit, mida antakse edasi põlvkonnalt põlvkonnale, loovad kogukonnad pidevalt uuesti mõjutatuna oma keskkonnast, loodusest ja ajaloost. Vaimne kultuuripärand annab neile identiteedi ja järjepidevuse tunde ning edendab seeläbi ka kultuurilist mitmekesisust ja loometegevust. Vaimne pärand hõlmab kombeid, tavasid, teadmisi ja oskusi, mis on erinevatele inimrühmadele igapäevaelu ja identiteedi osana omased ja olulised.

Rõhutamaks, et vaimne pärand on osa meie kõigi elust just siin ja praegu ning, et see muutub koos inimeste ja oludega, kasutatakse ka sõnapaari elav pärand (näiteks pannileib Lääne Saaremaal, Kihelkonna kihelkonnas pütinguahjus kala suitsutamine, Sõrve kandis paldiste tegemine jms). Meil on oma kombed ja tavad, oma keel ja murded, oma talukultuur ja talu arhitektuur, oma laulud ja pillilood, oma legendid ja muistendid ja oma inimesed, kes kõike seda kannavad.

Rahvusliku identiteedi säilimise ning elujõulise rahvakultuuriruumi tagamise ja arengu nimel teeb oma igapäevatööd Rahvakultuuri Keskus, kelle peamised ülesanded on rahvakultuuri valdkondliku andmekogu pidamine, vaimse kultuuripärandi nimistu haldamine vastavalt UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse konventsioonile, koolituste korraldamine

rahvakultuuri ja vaimse kultuuripärandi valdkonnas, rahvakultuurivaldkonna riiklike toetusprogrammide haldamine ja üleriigilisele koostöövõrgustikule info vahendamine.

Saare maakonnas esindab Rahvakultuurikeskust maakonna rahvakultuurispetsialist, kellega Saaremaa valla koostöö on sujuv ja perspektiivne.

3. ARENGUSUUNAD

3.1. Arengu eeldused ja kitsaskohad

Saareline asukoht ja eraldatus on andnud meile võimaluse säilitada kultuuri autentsus, mis väljendub ennekõike säilinud oma keeles ja rahvakultuuris, sest meri eraldab ja ühendab. Meie kultuuriline taust – saarelisus, inimene ja looduskeskkond – on põhjus, miks me oleme UNESCO pärandi osa.

3.1.1. Arengu eeldused

1. Ajaloolist ja kultuurilist identiteeti loov päranditaust
2. Elujõulised ja värvikad kultuuritraditsioonid
3. Aktiivsed vabaühendused
4. Toimiv rahvamajade võrgustik
5. Professionaalsed ja loovad inimesed, väga head juhendajad
6. Saareline asukoht
7. Tugevad koorilaulu- ja rahvatantsutraditsioonid
8. Ajalooliselt toimivad kogukonnad
9. Koostöö erinevate organisatsioonide ja ühenduste vahel

3.1.2. Kitsaskohad

1. Kultuurialane info on ebapiisav ega ole kõigile õigeaegselt kättesaadav

Sündmuste korraldajad ei pane piisavalt rõhku reklaamile. Pole koordinaatorit, kes tegeleks ülevallaliste sündmuste koordineerimise ja teavitamisega. Valla sündmuste leht vajab moderaatorit.

2. Valla kultuurielust puudub tervikpilt ja visioon

Ühinenud Saaremaa vallas ei ole kultuurivaldkonna väärtused, vajadused, võimalused ja prioriteedid kokku lepitud ega täpselt teadvustatud. Puudub kultuurivaldkonna süsteemne analüüs ja eesmärgid ei ole täpselt sõnastatud. Mittetulunduslike tegijate vabatahtlikkus ei pruugi tagada jätkusuutlikkust.

3. Vallal puudub tugev identiteet ja väljapoole suunatud kuvand

Valla sümbol ei tööta ja kuvandi loomisega ei ole tegeletud. Puudunud on vallale ainuomane ja iseloomulik suursündmus, mis kõnetaks kogu valda. Suurte võimalustega kultuuriturism on kasutamata valdkond.

4. Ei ole tagatud vallapoolse kultuuri toetamise läbipaistvus ja jätkusuutlikkus

Vallal ei ole jätkunud kultuuri jaoks piisavalt raha. 2018. a korrastatud projektipõhist toetussüsteemi tuleb täiendada ja taotlejatele tutvustada. Ringide toetussüsteemi tuleb kaasajastada ja leida lisavahendeid väärilise tasu maksmiseks. Puudub analüüs, hinnangud sellele, kuidas raha on kasutatud ja kas kultuuriasutuste võrk vallas on täna optimaalne, paiguti liiga tihe või hõre.

3.2. Visioon, eesmärgid ja tegevused eesmärkide saavutamisel

3.2.1. Visioon aastaks 2030:

Kultuurisaareks kujunemine kohalikule ja kultuuriturism.

3.2.2. Strateegilised eesmärgid:

1. Tegus kogukond - vallas on aktiivne, kaasav ja kokkuhoidev kodanikuliikumine (möödikuteks elanike arv; elanike rahulolu kaasamisega valla- ja külade tegemistesse).
2. Vaba aja veetmise võimalused - vallas on loodud võimalused vaba aja veetmiseks erinevatele sihtgruppidele ja vajadustele (möödikuks elanikkonna rahulolu vaba aja veetmise võimalustega).
3. Pärandkultuuri ja looduse lõimumine - vallas on omavahel seotud nii ajaloo- ja kultuuripärandi kui ka looduse hoidmine ja väärtustamine (möödikuks elanikkonna rahulolu pärandkultuuri ja looduse hoidmise ning väärtustamisega).

Kultuuri ja vabaaja peaesmärk: vallas on rekonstrueeritud ja heakorrastatud ning tegusad rahvamajad, raamatukogud, külakeskused, kus on mitmekülgsed võimalused kultuuriga tegelemiseks kõigile kogukonna liikmetele. Vallas on tagatud loodus- ja pärandkultuuri objektide säilimine ja väärtustamine, objektid on atraktiivsed ka valla küllastajatele. Toimub miljöövärtuslike paikade ja kultuurisündmuste interaktiivne tutvustamine kultuuriturismi edendamise eesmärgil.

Peamised rakendatavad meetmed ja tegevused:

1. Kultuuri- ja vaba aja taristu kaasajastamine
2. Uute vaatamisväärsuste loomine
3. Spordi- ja kultuuritaristu tasuta või sooduskasutamine valla elanikele
4. Loodus- ja pärandkultuuriobjektide tähistamine, hooldamine ja tutvustamine
5. Pärandkultuuri talletamise ja esitlemise toetamine
6. Kultuuri- ja spordiürituste algatamine ja toetamine

7. Raamatukogudes toimuvate noortele suunatud ürituste toetamine
8. Rahvamajade tegevuse toetamine lähtuvalt paikkondlikust kasutusintensiivsusest
9. Interaktiivsete lahenduste loomine kultuuriturismi sihtkohtade ja sündmuste kajastamisel.

3.2.3. Eesmärgid:

1. Info sündmuste ja ringitegevuse kohta on kõikehõlmav ja kergesti kättesaadav
2. Valla kultuurielu korraldus on kaasav, süsteemne ja koordineeritud
3. Saaremaa vallal on tugev identiteet ja väljapoole paistev kuvand
4. Rahvakultuuri ja valla identiteeti toetavad tegevused on prioriteetsed
5. Saaremaa valla kultuurielu omab positiivset kuvandit ja on tuntud väljaspool valda
6. Valla kultuuri rahastamine on selge, läbipaistev ja jätkusuutlik
7. Vabaaja tegevusteks on loodud mitmekesised ja kvaliteetsed võimalused
8. Vabaajategevused on kõigile soovijatele mõistlikul viisil kättesaadavad

Eesmärkide saavutamiseks on vaja rakendada:

1. Kultuurialane info on kõikehõlmav, koondatud ja kergesti leitav

Lahendused:

- 1.1.informatsiooni jagamise koordineerimine ja kooskõlastamine (ühtne kultuuriportaal, millel on kindel haldaja)
- 1.2.teavituskanalid võimalikult erinevate inimesteni (sotsiaalmeedia efektiivsem kasutus, infokirjad e-mailile)
- 1.3.kaasaegne ja kaardistatud infotahvlite võrgustik
- 1.4.toimuvad korrapärased valdkonnas tegutsevate inimeste kohtumised

2. Kultuurivaldkonna väärtused, vajadused ja prioriteedid on teadlikult kokku lepitud ning kultuur tervikuna toimib koordineeritult ja süsteemselt

Lahendused:

- 2.1.vallas on kultuurialased ülesanded kokku lepitud
- 2.2.rahvakultuuri väärtustamine tagab jätkusuutlikkuse
- 2.3.kultuuriloo uurimine ja süstemaatiline talletamine
- 2.4.rohkem koostööd erinevate kogukondade vahel (ümarlaud)
- 2.5.jõuda kõigi erinevate sihtrühmadeni ja kaasata neid tegevustesse
- 2.6.kultuuriinimeste (nii loojate kui korraldajate) tunnustamine ja motiveerimine
- 2.7.sõlmitakse kokkulepped, kuidas valdkonnas tegutsetakse
- 2.8.maakondlik ja üleriigiline koostöö

3. Saaremaa vallal on tugev identiteet ja väljapoole paistev kuvand.

Lahendused:

- 3.1.tegeleda teadlikult valla turundusega
- 3.2.toimub järjepidev tegevus kuvandi loomisel ja sõnumite edastamisel
- 3.3.vaadata üle kasutusel olevad valla sümbolid ja nende sihipärane kasutus
- 3.4.arendada valda siduv ja iseloomustav suurüritus või -üritused
- 3.5.tegevused, mis aitavad kaasa ühtse identiteedi tekkimisele vallaelanike seas
- 3.6.kultuuriturismi arendamine

4. Vallapoolne kultuuri rahastamine on järjepidev, selge ja läbipaistev

Lahendused:

- 4.1.saavutada kokkulepped ja tasakaal vajaduste, võimaluste ja prioriteetide osas
- 4.2.täiendada uut rahastamise korda ühtsete kokkulepete alusel
- 4.3.kasutatakse asjakohaseid rahastamisliike (projektitoetus, tegevustoetus ja teenuse delegeerimine) vastavalt eesmärgile, rahastamise viisile, tingimustele, kestusele
- 4.4.välja töötada toimiv kultuuriasutuste tegutsemise analüüsimise mudel, mis võimaldaks objektiivselt hinnata asutuste kasutusaktiivsust ning neid haldavate ühingute/allasutuste tegevussuutlikkust

5. Kultuuritegevus on vallaelanike meelisajaviide ning kõigile kättesaadav

Lahendused:

- 5.1.põlvkondi siduvate tegevuste ja ürituste edendamine
- 5.2.erineva huvi ja võimalustega sihtgruppide kaasamine
- 5.3.noorte omaalgatuse toetamine
- 5.4.kohaliku initsiatiivi toetamine ja innustamine
- 5.5.kultuuri kohale viimine nn äärealadele
- 5.6.liikuvuskorralduse parendamine kultuuri kättesaadavuse soodustamiseks (nt koolibussiliinide optimeerimine, et oleks võimalus ka õhtusel ajal huviringides käia)

4. TEGEVUSKAVA

Eesmärk nr 1: Kultuurialane info on kõikehõlmav, koondatud ja kergesti leitav.

Tegevused saavutamiseks	eesmärgi	Mõõdetav tulemus	Tähtaeg	Täitja	Rahastamine
Toimiva veebikeskkonna modereerimine		Toimiv sündmuste portaal	2020	KSO	Vallaeelarve
Sotsiaalmeedia ja postitusloendite rakendamine	ja võimaluste	Võimalused on rakendatud	Pidev	Sündmuste korraldajad	Sündmuste korraldajad
Trükimeedia ja välimeedia võimaluste rakendamine sh kaasaegne infotahvlite võrgustik	ja võimaluste rakendamine sh infotahvlite	Võimalused on rakendatud	2020 +	Sündmuste korraldajad	Vallaeelarve, projektid
Korrapärased tegutsevate kohtumised, koostöö	valdkonnas inimeste	Toimuvad regulaarsed kohtumised, protokollides on sõnastatud sisulised kokkulepped	2020 +	Valdkonnas tegutsejad	Vallaeelarve

Eesmärk nr 2: Kultuurivaldkonna väärtused, vajadused ja prioriteedid on teadlikult kokku lepitud ning kultuur tervikuna toimib koordineeritult ja süsteemselt.

Tegevused saavutamiseks	eesmärgi	Mõõdetav tulemus	Tähtaeg	Täitja	Rahastamine
Rahvakultuuri väärtustamine		Rahvakultuur on väärtustatud	Pidev	Tegijad, KOV	Vallaeelarve, projektid
Kultuuriinimeste tunnustamine ja motiveerimine	ja	Iga-aastane tänapäev korraldatud	Iga aastane	Vallavalitsus	Vallaeelarve
Kultuuriloo uurimine ja talletamine	ja	Tegevused toimuvad	Pidev	Muuseum	Vallaeelarve, projektid
Kultuuritöö koordineerimine ja edendamine	koordineerimine ja edendamine	Kultuuritöö toimib koordineeritult	2020 - 2021	KSO	Vallaeelarve
Valdkondlikud koostöö	koostöö	On kokku lepitud	2020 +	Valdkonna tegutsejad	Vallaeelarve
Maakondlik ja üleriigiline koostöö	ja üleriigiline koostöö	Koostöö toimib	2020 +	Valdkonna tegutsejad	Vallaeelarve

Eesmärk nr 3: Saaremaa vallal on tugev identiteet ja väljapoole paistev kuvand.

Tegevused saavutamiseks	eesmärgi	Mõõdetav tulemus	Tähtaeg	Täitja	Rahastamine

Kultuuripärandi sh kultuurimälestiste säilitamine	Kontseptsioon välja töötatud	2020 +	KSO	Vallaeelarve
Ühtse unikaalse kultuurikuvandi loomine ja turundamine	Kultuurikuvand välja arendatud, turundus toimib	2020 +	KSO	Vallaeelarve
Identiteeti ja kuvandit loovate suursündmuste leidmine ja läbiviimine	Toimuvad suursündmused	2020 +	KSO	Vallaeelarve
Tõhus koostöö vabauhenduste ja külavanematega	Koostöö toimib	Pidev	KSO	Vallaeelarve
Järjepidev tegevus kuvandi loomisel ja sõnumite edastamisel	Tegevus on regulaarne, märgitud tööülesandena vastava ametniku ametijuhendis	Pidev	KSO	Vallaeelarve

Eesmärk nr 4: Vallapoolne kultuuri rahastamine on järjepidev, selge ja läbipaistev.

Tegevused eesmärgi saavutamiseks	Möödetav tulemus	Tähtaeg	Täitja	Rahastamine
Vallapoolse baasrahastamise tagamine nii kultuuriasutustele kui rahvakultuuriringidele	Baasrahastus on tagatud	Pidev	KSO	Vallaeelarve
Rahastamiskordade täiendamine ja kaasajastamine	Kord välja töötatud	2020	KSO	Vallaeelarve
Kultuuriasutuste tegutsemise analüüsimise mudeli väljatöötamine (kultuuriasutuste külustusaktiivsuse ja tegutsemissuutlikkuse objektiivseks hindamiseks)	Mudel välja töötatud	2020 +	KSO	Vallaeelarve
Asjakohaste rahastamisliikide kasutamine	Kasutatakse rahastamisliike (projekti- ja tegevustoetus, teenuste delegeerimine) vastavalt eesmärgile, rahastamise viisile, tingimustele, kestusele	2020 +	KSO	Vallaeelarve

Eesmärk nr 5: Kultuuritegevus on vallaelanike meelisajaviide ning kõigile kättesaadav.

5. ARENGUKAVA SEIRE JA MUUTMINE

Saaremaa valla arengudokumentide menetlemise korra kohaselt vaatab vallavalitsus valla kultuuri arengukava üle igal aastal ning täpsustab vajadusel vähemalt nelja eelseisva aasta eesmäärke ja tegevusi.

Saaremaa Vallavalitsuse struktuuriüksused, hallatavad asutused, volikogu komisjonid ning osavalla- ja kogukonnakogud esitavad vallavalitsuse kultuuri- ja spordiosakonnale ning rahandusteenistusele ettepanekud valla kultuuri arengukava muutmiseks igal aastal vastavalt vallavalitsuse antud tähtajale ja suunistele.

Vallavalitsus esitab igal aastal volikogule valla majandusaasta aruande tegevusaruande koosseisus ülevaate valla kultuuri arengukava täitmisest eelmisel eelarveaastal.